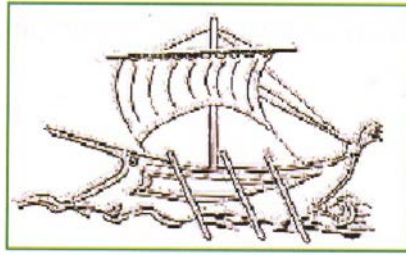


ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ



ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ : ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΟ ΣΠΙΤΙ ΣΤΗΝ ΠΛΑΚΑ (ΔΙΟΣΚΟΥΡΩΝ 4
& ΠΟΛΥΓΝΩΤΟΥ) ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΑΛΛΑΞΕΙ ΧΡΗΣΗ.

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΒΛΑΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ



ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ

ΚΟΥΤΣΙΟΥΚΗ ΜΑΡΙΑ
ΜΑΝΤΖΑΡΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2. Η ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	5
3. ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	8
4. Ο ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.....	20
5. ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ.....	39
6. ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ στην Πλάκα.....	45
7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	53

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Νεοκλασικισμός

Η ακμή του κλασικισμού



Η ασυνήθιστη διάρκεια και εμμονή στον "κλασικό κανόνα" αποτελεί μια μοναδικότητα για το σύνολο των στυλιστικών τάσεων του 19ου αιώνα στον ευρωπαϊκό χώρο. Σε κάθε εποχή μπορεί να βρει κανείς την επίδραση των κλασικών προτύπων κυρίως. Όμως τρεις είναι οι μεγάλοι σταθμοί του κλασικισμού στην ιστορία της τέχνης. Ο πρώτος

εμφανίζεται στην ρωμαϊκή εποχή και αρχίζει από τα τέλη του 2ου π.Χ. αιώνα με τη συστηματική αντιγραφή αρχιτεκτονικών έργων των γνωστών καλλιτεχνών του 5ου και του 4ου π.Χ. αιώνα. Ο δεύτερος παρουσιάζεται στα μέσα του 16ου αιώνα και είναι μια κίνηση της αρχιτεκτονικής της Ευρώπης, που αρχίζει στην Ιταλία με τον Palladio και εξαπλώνεται στην υπόλοιπη Ευρώπη. Η καλύτερη όμως έκφραση του κλασικισμού είναι η τρίτη εμφάνισή του στην Ευρώπη, ανάμεσα στα 1770 και 1830. Επιβάλλεται σε μια περίοδο που έχει απομακρυνθεί η τέχνη από το κλασικό πνεύμα, όταν το Rococo βρίσκεται στην ακμή του. Πολλοί πιστεύουν πως η αλλαγή αυτή δεν είναι άσχετη με τις ανασκαφές της Πομπηίας, που συμπίπτουν χρονολογικά με το νέο κίνημα του κλασικισμού. Από τα μέσα του 18ου αιώνα τα ελληνικά μνημεία αρχίζουν να σπουδάζονται και να αποτυπώνονται από επιτελεία ξένων αρχαιολόγων και αρχιτεκτόνων που έρχονται στην Ελλάδα. Μέσα σε αυτό το κλίμα γεννιέται ο νεοκλασικισμός ή αρχαιολογικός κλασικισμός όπως λέγεται που είναι περισσότερο αυστηρός και μεθοδικός γιατί βάση του έχει την αρχαιολογική έρευνα. Συγχρόνως εμφανίζεται και ο ρομαντισμός. Οι αρχιτέκτονες που τον ακολουθούν υποστηρίζουν πως η αρχιτεκτονική πρέπει να βασίζεται στο πηγαίο αίσθημα. Η περίοδος του διαχωρισμού των δύο μεγάλων ρευμάτων, συμπίπτει χρονικά με την απελευθέρωση της Ελλάδας, και με το γεγονός ότι καλούνται ξένοι και Έλληνες αρχιτέκτονες για να κτίσουν την πρωτεύουσα και τις άλλες ελληνικές πόλεις. Κορυφαίος αυτού του πνεύματος όμως ήταν για την Ελλάδα ο ίδιος ο βασιλιάς ο Λουδοβίκος Α΄ του

Μονάχου (πατέρας του Όθωνα), στον αρχιτέκτονα του οποίου, οφείλεται το πρώτο μνημειακό οικοδόμημα της πρωτεύουσας (που σήμερα στεγάζει τη Βουλή των Ελλήνων).

Το πνεύμα του νεοκλασικισμού



Ο Νεοκλασικισμός, σε ότι αφορά την αρχιτεκτονική, εκδηλώθηκε για πρώτη φορά το 17ο αιώνα στην Ιταλία, για να εξαπλωθεί το 18ο αιώνα σε όλη σχεδόν την Ευρώπη, με κύρια χαρακτηριστικά τη χρησιμοποίηση κιόνων και κιονοκράνων, αετωμάτων, ζωοφόρων και κλασικών διακοσμητικών μοτίβων. Ο νεοκλασικισμός επηρέασε και τις άλλες τέχνες, ιδιαίτερα κατά τον 18ο αιώνα και στις αρχές του 19ου. Κορυφαίοι εκπρόσωποί του υπήρξαν οι γλύπτες Κανόβα και Τόρβαλντσεν στην Ιταλία, ο ζωγράφος Νταβίντ στη Γαλλία, ο

γλύπτης Φλάξμαν, τα κεραμικά Γουέτζγουντ και οι εσωτερικές διακοσμήσεις Άνταμ στην Αγγλία. Στην Ελλάδα ο νεοκλασικισμός συμπίπτει με την άφιξη του πρώτου βασιλιά, του Βαυαρού πρίγκιπα Όθωνα (1833 - 1862). Ο νεοκλασικισμός αποτελεί το σημαντικότερο εθνικό και πολιτικό γεγονός του ελληνισμού. Το πνεύμα του κλασικισμού που μετέχει στα ευρωπαϊκά ρεύματα θέλει να αποδεσμεύσει την Ελλάδα όχι μόνο από τον οθωμανικό ζυγό, αλλά και από κάθε ανατολίτικη επίδραση. Η νεοκλασική κουλτούρα της Ευρώπης προσέφερε επίσης στην πατρίδα μας και μια πολιτική εξυπηρέτηση. Με την αποκάλυψη των αρχαίων ελληνικών αξιών γεννήθηκε ένα αίσθημα συμπάθειας προς τον ελληνικό λαό και δημιουργήθηκε το κίνημα του "Φιλελληνισμού". Το κίνημα αυτό πιστεύεται ότι συνέβαλε στην απελευθέρωση των ελλήνων όσο και τα σπαθιά των ηρώων του 1821.

2.Η ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Στην αρχιτεκτονική, ο νεοκλασικισμός ήταν το κυρίαρχο ύφος στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του 1750 έως το 1850 , που χαρακτηρίστηκε από τη μίμηση των ελληνορωμαϊκών μορφών. Τα κλασσικά αρχιτεκτονικά πρότυπα προσαρμόστηκαν ή παραπέμφθηκαν σε μια σειρά των αρχιτεκτονικών μορφών, συμπεριλαμβανομένων των εκκλησιών, τις ασπίδες, το ναό, το σπίτι, τα πεζούλια, τα μνημεία κήπων και τα εσωτερικά σχέδια. Η πιο πρόσφατη, νεοκλασική αρχιτεκτονική έγινε ένα διεθνές ύφος, κάθε χώρα κράτησε κάποιο ευδιάκριτο χαρακτηριστικό στο ύφος της. Στη Γαλλία, ο Laugier έβαλε τη λογική και γεωμετρική προκαταρκτική εργασία για την αρχιτεκτονική. Στην Αγγλία, η νεοκλασική αρχιτεκτονική που αναμειγνύεται με τη γραφική παράδοση και στην Γερμανία, κάτω από την επιρροή της Γαλλίας και της Αγγλίας, αναπτύχθηκε ένα εθνικό ύφος με την πολιτιστική σημασία. Πριν από τις ανακαλύψεις στην Πομπηία και την Αθήνα, η μόνη γνωστή κλασσική αρχιτεκτονική ήταν αυτή της Ρώμης, κατά ένα μεγάλο μέρος μέσω των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών των κλασσικών ρωμαϊκών κτηρίων από τον ιταλό καλλιτέχνη Giovanni Battista Piranesi. Τα νέα αρχαιολογικά ευρήματα επέκτειναν το επίσημο λεξιλόγιο της κλασσικής αρχιτεκτονικής, και οι αρχιτέκτονες άρχισαν ένα ύφος βασισμένο στα ελληνορωμαϊκά πρότυπα.

Στην Γαλλία ο J.-G. Soufflot ήταν ένας από τους κύριους εκπροσώπους της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Σημαντικό έργο του

η εκκλησία της Αγίας Γενεβιέβης στο Παρίσι (1757-1790) που σήμερα ονομάζεται "Πάνθεο". Το σχέδιό του εξήγησε τη νεοκλασική επιστροφή σε μια αυστηρά λογική χρήση των κλασικών αρχιτεκτονικών στοιχείων. Άλλος ένας σημαντικός αρχιτέκτονας ήταν ο Etienne Louis Boullée γνωστό έργο του το Δημαρχείο της Monville (1770),ο οποίος υπήρξε μαζί με τον Jean-jacques Lequeu ένας παραισθησιακός αρχιτέκτονας που φανταζόταν και σχεδιάζε μεγαλοπρεπή κτίρια που δεν θα κατασκευάζονταν ποτέ. Άλλοι γνώστοι αρχιτέκτονες του νεοκλασικισμού ήταν ο Jacques Ange Gabriel's Petit Trianon στις Βερσαλλίες (1762) που επεσήμανε μια επιστροφή στις σταματημένες, ευθύγραμμες μορφές του κλασικισμού.

Στην ιταλία ο Giovanni Battista Piranesi (1720-78) έκανε περισσότερα από καθένα για να διαδώσει τη νεοκλασική προσέγγιση στη Ρώμη. Οι εμπνευσμένες μεγάλης κλίμακας χαράξεις του των καταστροφών της πόλης ταξινομούνται μεταξύ των μεγαλύτερων όλων των εποχών αριστουργημάτων της γραφικής τέχνης. Γνωστό του έργο η Santa Maria del Priorato (1765) μια συμβολική εκκλησία για τους ιππότες της Μάλτας. Άλλος εκπρόσωπος της ιταλικής νεοκλασικής αρχιτεκτονικής ήταν ο Giuseppe Piermarini (1734-1808). Έγινε ο κύριος νεοκλασικός αρχιτέκτονας στο Μιλάνο, όπου σχεδίασε διάφορα αυστηρά παλάτια με τις μακριές προσόψεις, μαζί με το κτίριο όπερας της Ιταλίας La Scala στο οποίο προσδίδουν και το μεγαλύτερο γόητρο. Στην Αγγλία στα μέσα του 18ου αιώνα

κατασκευάζεται ο ελληνικός δωρικός ναός από τον Τζ. Στιούαρτ, ακολουθούν η Newgate Prison του Dance στο Λονδίνο (1769), το Downing College του Γουίλιαμ Ουίλκινς και το Covent Garden Theater (1809) από τον Smirke. Στην Γερμανία στο τέλος του 18ου



Το Πάνθεο του J. G. Soufflot

αιώνα κατασκευάζεται η Πύλη του Βραδεμβούργου στο Βερολίνο (1789 – 1793) του Carl Gotthard Langhans. Άλλοι μεγάλοι αρχιτέκτονες ήταν ο Friedrich Gilly, ο Leo Von Klenze και ο Karl Fr. Schinkel που συνέβαλαν και στην ανοικοδόμηση της Αθήνας.

3. ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γενικά

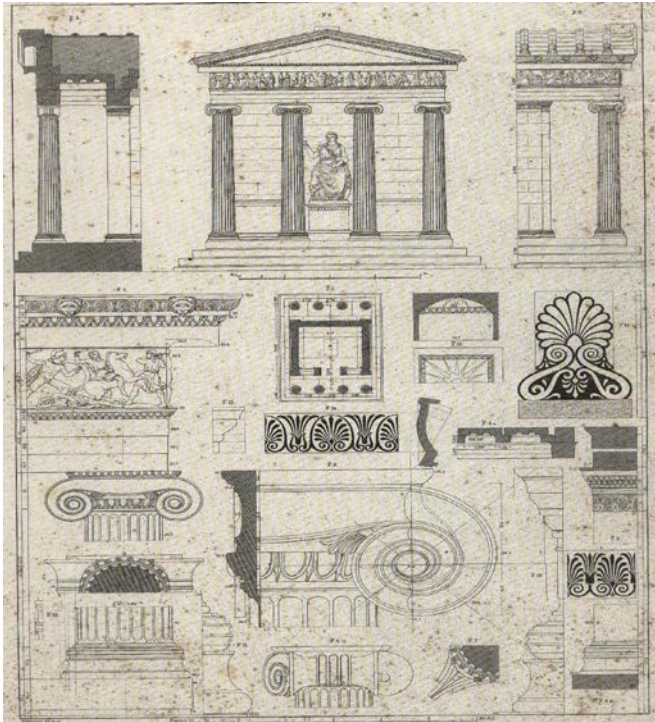


Η δημιουργία και επικράτηση - επί οκτώ τουλάχιστον δεκαετίες - της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής στην μετεπαναστατική Ελλάδα αποτελεί φαινόμενο μοναδικό στην ευρωπαϊκή ιστορία της τέχνης και του πολιτισμού. Μορφολογικά, η αρχιτεκτονική αυτή παρουσιάζει σημαντικές κατά τόπους μεταλλαγές και καλύπτει μια μακριά χρονική διαδρομή, που φθάνει έως και τις αρχές του 20ού αιώνα, μεταπίπτοντας κατά περιπτώσεις στην όψιμη έκφραση του εκλεκτικισμού. Εντούτοις, οι απώτερες καταβολές της παραμένουν στο κίνημα του Διαφωτισμού, δηλαδή μέσα στο κλίμα της ουμανιστικής ανανέωσης της Δύσης, το οποίο εξαπλώθηκε στους τομείς της τέχνης, του πνεύματος και της πολιτικής με την Αστική επανάσταση του 18ού αιώνα.

Τόσο στο περιορισμένο γεωγραφικά νεοσύστατο κράτος όσο και στις ευρύτερες περιοχές του αλύτρωτου ελλαδικού χώρου, ξαναζωντάνεψαν ιδανικές μορφές και αναδύθηκαν παρωχημένες ιδέες, οι οποίες όμως στο σύνολο τους παρέπεμπαν σε έναν εννοιολογικό προοδευτισμό καθώς αντικατόπτριζαν τα αισθητικά πρότυπα του αστικού πολιτισμού της Ευρώπης. Ήταν βεβαίως αναπόφευκτο τα πρότυπα αυτά να έλθουν σε αντιπαράθεση με την πλούσια και αστείρευτη μεταβυζαντινή παράδοση τεσσάρων περίπου αιώνων. Μια παράδοση από την φύση της απομακρυσμένη από τις ανήσυχες θεωρίες του δυτικού ρομαντισμού και ακόμη περισσότερο από το αρχαιογνωστικό πνεύμα των πρωτεργατών του κλασικισμού.

Από την άλλη πλευρά, δεν χωρά αμφιβολία ότι οι ιδεολογικές αυτές αλλαγές έλαβαν χώρα πολύ πριν από το 1800, καθώς μάλιστα υιοθετήθηκαν συνειδητά από σημαντικά στρώματα της ελληνικής ομογένειας

Τα πρότυπα



Η σύσταση του νεότερου ελληνικού κράτους, μετά τον απελευθερωτικό Αγώνα του 1821, έλαβε χώρα αρκετά χρόνια αργότερα από τα γεγονότα στην Ευρώπη του 18ου αιώνα που οδήγησαν στην θεμελιακή ανακατάταξη των κοινωνικών της δομών, οι οποίες συνέτειναν στην διαμόρφωση της νέας αστικής τάξης και καθόρισαν τις προοδευτικές θέσεις της ως προς τις συστατικές αρχές

της παραγωγής και της γνώσης, της διανοήσης και της αισθητικής, και τελικά της ίδιας της ζωής.

Ο πληθυσμός του νέου κράτους, στην συντριπτική του πλειονότητα και έως τη στιγμή της απελευθέρωσης του, δεν είχε γευτεί ποτέ στον τόπο του τα σημαντικά αγαθά που συχνά προϋπάρχουν και της ίδιας της κατάκτησης της ανεξαρτησίας.

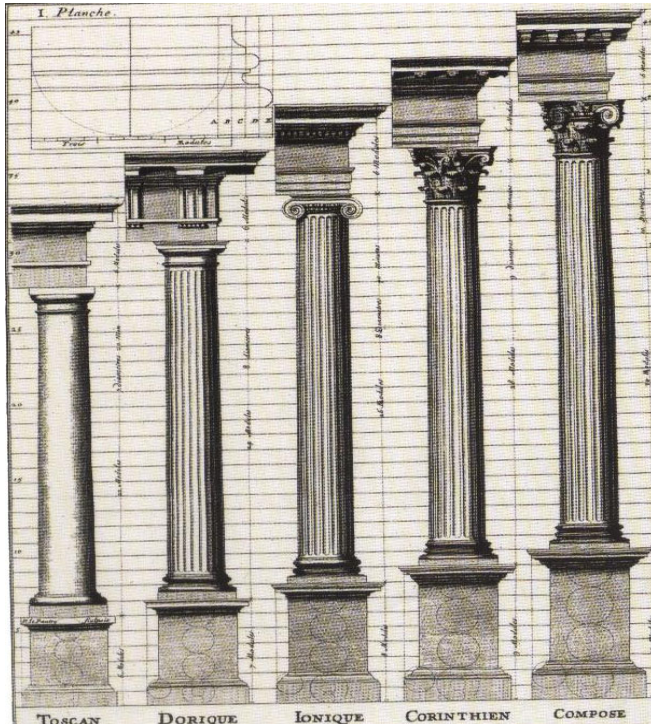
Στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, επομένως, η επαναπροσέγγιση της αρχαιότητας έγινε κυρίως μέσα από δύο οδούς: αφενός μόν μέσα από ένα διάχυτο, στη διάνοηση του 18ου αιώνα, φιλόλαστο πνεύμα, σε επαφή με την ευρωπαϊκή κληρονομία της ρωμαϊκής Αναγέννησης, και αφετέρου μέσα από έναν νέο αισθητικό προσανατολισμό, τον “ελληνικό κλασικισμό”, που πειθαρχούσε κατεξοχήν στη ρυθμολογία των ελληνικών προτύπων.

Από την μια πλευρά έχουμε την μακροχρόνια και “εν δυνάμει κλασικίζουσα” διαδρομή της δυτικής αρχιτεκτονικής, η οποία, είτε μέσω των αναγεννησιακών αρχετύπων είτε μέσω των ιδιόρρυθμων εκφάνσεων του ρομαντισμού, και μεταγενέστερα του ιστορισμού, σημαδεύει – πότε πρόσκαιρα και πότε μονιμότερα – το δομημένο περιβάλλον στην Ελλάδα.

Από την άλλη πλευρά, συναντάμε, από το 1830 και μετά, το απόλυτο προβάδισμα μιας παγιωμένης αντίληψης για την διάπλαση του αστικού κτηρίου, μέσα από συγκεκριμένες ιδεολογικές αναφορές και αισθητικές θεωρήσεις. Η ιεράρχηση των κλασικών προτύπων είναι πλέον σαφής και προσδιορίζει το ύφος, την ποιότητα εφαρμογής των μορφών και την αξιόπιστη απόδοση του ρυθμού. Στη φάση αυτή είναι κυρίως που αναγεννάτε το Έθνος μέσα από καθοριστικές πολιτειακές μεταβολές, που καθιέρωσαν στη συνείδηση του λαού νέες συναρτήσεις και συνειρμικές – ως προς τα πρότυπα – επιλογές. Στόχος τους ήταν να αναγνωρισθούν τα κατάλοιπα του κλασικού παρελθόντος ως ουσιώδη συστατικά

οποιασδήποτε καλλιτεχνικής δημιουργίας και – πολύ περισσότερο – της ίδιας της αστικής αρχιτεκτονικής.

Ο ρυθμός ως μέσο έκφρασης



Η επαφή της Ευρώπης με το “κλασικό” στοιχείο γινόταν, έως το 1760 περίπου, μόνο μέσω της ρωμαϊκής Αναγέννησης. Μετά τα μέσα του 18ου αιώνα, οι περιγραφές και οι απεικονίσεις των περιηγητών ήταν αυτές που αύξησαν το ενδιαφέρον των Ευρωπαίων για τις ελληνικές αρχαιότητες. Δύο εντυπωσιακά έργα πρωτοστάτησαν σε αυτήν την αλλαγή. Το πρώτο ήταν η δημοσίευση του γάλλου αρχιτέκτονα Julien David Le Roy “Τα ερείπια των ωραιότερων μνημείων της Ελλάδος” (1770) και το δεύτερο “Αι αρχαιότητες των Αθηνών” (1762,1787) των άγγλων ζωγράφων και

αρχιτεκτόνων James Stuart και Nicolas Revett. Παράλληλα, την κριτική αξιολόγηση του “ελληνικού θαύματος” διατύπωσε με το σπουδαίο του δοκίμιό του “Σκέψεις διά την μίμησην των ελληνικών έργων εις την ζωγραφικήν και την γλυπτικήν” (1755), ο γερμανός ιδιοφυής αρχαιοδίφης και αισθητικός, Johann Joachim Winckelmann, ενισχυμένος αργότερα από πρωτεργάτες της “ελληνοκεντρικής” φιλοσοφίας και του στοχασμού, όπως ήταν οι Herder, Schiller, καθώς και ο πολυπράγμων διανοητής Goethe. Στην ελληνική αρχιτεκτονική έκφραση και ειδικότερα στην διακόσμηση των προεπαναστατικών χρόνων εντοπίζονται, ως γνωστό, ποικίλα στοιχεία της κλασικίζουσας, ή έστω της δυτικότροπης, παράδοσης, κατά κανόνα εντεταγμένα με θαυμάσιο τρόπο στις γηγενείς μορφές. Όμως η παρουσία τους δεν συνεισφέρει στο αμιγές ύφος του μνημειακού, πολύ περισσότερο αποτελεί παλαιότερη ξενική επιρροή και έχει χαρακτήρα μάλλον απεικονιστικό και εμβόλιμο, συνιστώντας μετεξέλιξη της τέχνης σε τοπικό συνήθως επίπεδο. Αντίθετα, στο ελεύθερο ελληνικό κράτος του 19ου αιώνα, και κατα περιπτώσεις στον γεωγραφικό χώρο των αλύτρωτων πληθυσμών, εμφανίζεται τώρα συστηματικά η “επιστήμη” αρχιτεκτονική, η οποία, παρά τις στιλιστικές (“κλασικές” η μη) διαφοροποιήσεις, εγκαταλείπει τα εως τότε ακαθόριστα, αυθόρμητα και διαμεσολαβητικά σχήματα μορφοπλασίας, για να προβάλει με έμφαση την αντίληψη του μνημειακού ύφους. Τα βασικά συστατικά του είναι ο σχεδιαστικός κανόνας και ο ρυθμός. Και τα δύο, πέραν του ότι αποτελούν ουσιώδη διακριτικά της αστικής αρχιτεκτονικής, φανερώνουν

συγχρόνως τις βαθύτερες μεταβολές στην δημιουργική σκέψη, δηλαδή στην ικανότητα ενιαίας αντίληψης μνημείου και ιστορικού περιβάλλοντος.



Ο ρυθμός, ειδικά, δεν πρέπει να νοηθεί μόνο στην αναπαραστατική εφαρμογή της μνημειακής μορφής, αλλά κατά βάση ως ικανή και αναγκαία συνθήκη για την εσωτερική συγκρότηση του αρχιτεκτονικού ύφους, ώστε αυτό να αποδίδει – πέραν του κανονικού, του ουσιώδους, του ιδανικού αισθητικού χαρακτήρα – πολύ περισσότερο, ένα “θεμελιώδες και αναμφισβήτητο ήθος ως βασικό περιεχόμενο της κριτικής πρόσληψης του αρχιτεκτονήματος.

Επιβολή του σχεδιασμού επί Καποδίστρια στο Νεοσύστατο Κράτος

Αντίθετα απ' ό,τι πιστεύεται ευρέως, ο νεοκλασικισμός δεν πρωτοεμφανίστηκε στην Ελλάδα με τους βαυάρους. Ήδη από το

1815, οπότε ολοκληρώθηκε η αγγλική κατοχή στα Επτάνησα με την κατάληψη της Κέρκυρας, αρχίζουν να χτίζονται τα πρώτα κτήρια σε νεοκλασικό ρυθμό. Τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα έργα εκτελέστηκαν στην ίδια την Κέρκυρα, πρωτεύουσα της Επτανήσου Πολιτείας. Ήδη, από την περίοδο της γαλλικής κατοχής, είχε αρχίσει έντονη ανοικοδόμηση στο νησί.

Τα βόλτα στο Λιστόν, την πολύ γνωστή αψιδωτή στοά στην Σπιανάδα, είναι έργο του γάλλου αρχιτέκτονα Lessers, προφανώς



επηρεασμένου απ' τους συναδέλφους του Percier και Fontaine, που είχαν κατασκευάσει την τοξοστοιχία στη Rue de Rivoli στο Παρίσι.

Στην Κέρκυρα, και επί γαλλικής κατοχής πάντα, το 1811, ιδρύθηκε και η πρώτη Σχολή Καλών Τεχνών, ικανή να συγκριθεί με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές. Καθηγητής της Πολιτικής Αρχιτεκτονικής διορίστηκε εκεί ο Κεφαλλονίτης Γεράσιμος Πιτσαμάνος (1782 – 1825

) με σοβαρές σπουδές στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Αγίου Λουκά στην Ρώμη και στην συνέχεια στο Παρίσι. Το 1817 ιδρύθηκε απ' τον Αντώνιο Βίλλα ιδιαίτερη σχολή αρχιτεκτονικής, η οποία όμως δεν φαίνεται να λειτούργησε για μεγάλο διάστημα.

Στις σχολές αυτές φοίτησαν οι πρώτοι έλληνες διπλωματούχοι αρχιτέκτονες, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν τόσο από τους Άγγλους στα Επτάνησα όσο και από τον Καποδίστρια στο έργο της ανασυγκρότησης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

Στην σχολή του Βίλλα φαίνεται ότι φοίτησε για ένα διάστημα και ο σημαντικότερος ίσως έλληνας αρχιτέκτονας της Κέρκυρας, ο Ιωάννης Χρόνης, στον οποίο οφείλονται πολλά απ' τα πολύ γνωστά κτήρια του νησιού (Ιονική Τράπεζα, Ιονικό Βουλευτήριο, Αρχοντικό Καποδίστρια κ.α). Το 1831, έχοντας συμπληρώσει τις σπουδές του στην Ιταλία, επιστρέφει και αρχίζει να δραστηριοποιείται στην ιδιαίτερη πατρίδα του. Σημαντικό είναι επίσης το έργο των ξένων, και κυρίως των άγγλων, μηχανικών στα Ιόνια: στην Κέρκυρα, το ανάκτορο των Μιχαήλ και Γεωργίου με το κομψό δωρικό περιστύλιο, του G. Whitmore, ο ναός του Αγίου Γεωργίου σε δωρικό επίσης ρυθμό, ο "μονόπτερος" (ιονικό μνημείο κυκλικής κάτοψης), που χτίστηκε προς τιμή του πρώτου Αρμοστή, Thomas Maitland, το Mon Repos, χαρακτηριστικό δείγμα αγγλικής έπαυλης στα πρότυπα των Adam και Jefferson, το δικαστικό μέγαρο και Μαρκάτο του από τον P. H. Kennedy στο Αργοστόλι και στο Ληξούρι αντίστοιχα, το φανάρι των Αγίων Θεοδώρων του de Bosset επίσης στην Κεφαλλονιά, είναι

μερικά μόνο από τα δημόσια κτήρια νεοκλασικού ρυθμού που κτίστηκαν την εποχή εκείνη στα Επτάνησα. Τους άγγλους αρχιτέκτονες και μηχανικούς ακολούθησαν οι νεαροί έλληνες συνάδελφοί τους, μεταφέροντας το ρυθμό από τις δημόσιες στις ιδιωτικές οικοδομές. Δεν είναι σπάνια δε τα παραδείγματα όπου σε παλιά ενετικά, στρατιωτικά κυρίως, κτήρια, μετασκευάστηκαν οι όψεις σύμφωνα με τις νέες τάσεις. Έτσι, το 1828, όταν ο Καποδίστριας έφτασε στην Ελλάδα, η αρχιτεκτονική του κλασικισμού είχε ήδη εξαπλωθεί στα Επτάνησα. Μετά από τον πολύχρονο αγώνα, ο οποίος άλλωστε διαρκούσε ακόμη, η χώρα βρίσκεται πυρπολημένη, κατεστραμμένη, λεηλατημένη. Η έκταση της φθοράς και των ερειπίων υπήρξε τρομαχτική. Μέσα σε τέτοιο χάος ο Καποδίστριας αναλαμβάνει το δύσκολο έργο να δημιουργήσει κράτος. Η περίοδος που διακυβέρνησε, αν και σύντομη, έχει βαρύνουσα σημασία για την πορεία της νεότερης ελληνικής αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας και διέπεται από πνεύμα λιτότητας και αυστηρότητας, διαφορετικό από αυτό που επικράτησε μετά την άφιξη του Όθωνα και των Βαυαρών.

Η πολιτική που άσκησε ο Καποδίστριας θα μπορούσε ίσως να συνοψισθεί σε μία μόνο φράση: “εις δεινά ελληνικά, θεραπεία ελληνική”. Με αυτή τη γενική θεώρηση επιχείρησε, από τις πρώτες κιόλας μέρες της άφιξής του, την ανοικοδόμηση της Ελλάδας. Βασικός συνεργάτης του ο κερκυραίος μηχανικός, αξιωματικός του γαλλικού στρατού και προσωπικός φίλος, Σταμάτης Βούλγαρης, ένα

από τα λίγα πρόσωπα που αποτελούσαν την ακολουθία του στο πλοίο που τον έφερε στην χώρα τον Ιανουάριο του 1828. Δίπλα στον Βούλγαρη, ένα επιτελείο από ειδικά εκπαιδευμένους πολεοδόμους, γεωδαίτες, αρχιτέκτονες, μηχανικούς, στρατιωτικούς Έλληνες και ξένους. Άλλοι από αυτούς είχαν ήδη μεγάλη ή μικρή πείρα σε πολιτικά και οχυρωματικά έργα, όπως ο Θ. Βαλλιάνος, ο Κάρολος de Schaumbourg, αξιωματικοί και οι δύο του ρωσικού μηχανικού σώματος, ο Α. Th. Garnot, ο Pauzie, ο E. Peytier, ο Audoy, μέλη της γαλλικής στρατιάς του Maison, ο A. Devaud και ο P. Ippoliti από την Ελβετία και την Ιταλία αντίστοιχα. Άλλοι, κυρίως οι Έλληνες Σ. Κλεάνθης, Δ. Σταυρίδης, Στ. Ησαΐας, Ι. Καλλέργης, Εμμ. Μανιτάκης, είχαν μόλις τελειώσει τις σπουδές τους σε στρατιωτικές σχολές ή αρχιτεκτονικές ακαδημίες της Ευρώπης (Αυστρία, Γαλλία, Ιταλία) και έρχονταν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην πατρίδα. Αναμεσά τους και πολλοί Επτανήσιοι: εκτός από τον Θ. Βαλιάνο και τον Ι. Καλλέργη, τους οποίους ήδη αναφέραμε, ο Λάμπρος Ζάβος και ο Ανδρέας Γάσπαρης-Κάλανδρος από την Λευκάδα, ο Αντώνιος



Τσερούλης και ο Στ. Λυκούδης από την Κέρκυρα, ο Δ. Βαλσαμάκης

και, προς το τέλος της περιόδου, ο Γ. Μεταξάς από την Κεφαλονιά. Σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτουμε, στα τρεισήμισι χρόνια της διακυβέρνησης της χώρας από τον Ι. Καποδίστρια, ολοκληρώθηκαν τα πολεοδομικά σχέδια για εννέα ελληνικές πόλεις: το Ναύπλιο, το Άργος, την Τρίπολη, την Ιτέα, την Κόρινθο, το Λιδωρίκι, τη Βοστίτζα (Αίγιο), την Πάτρα, και την Πύλο.

Ειδικά διατάγματα καθόριζαν επίσης ό,τι ήταν σχετικό με την ανοικοδόμηση των πόλεων βάσει πολεοδομικού σχεδίου, με την ανεύρεση πόρων για την ανέγερσή τους κτλ. Μια ολόκληρη σειρά διατάγματα αφορούσε την ανοικοδόμηση συγκεκριμένων πόλεων. Μόνο για την Αθήνα δεν είχε εκδοθεί ειδικό διάταγμα επειδή η πόλη δεν είχε προσαρτηθεί επίσημα στο νέο κράτος. Σήμερα όμως είναι πλέον βέβαιο ότι την εντολή και τις οδηγίες για την χαρτογράφηση της, στους Κλεάνθη και Schaubert, την είχε δώσει ο ίδιος ο Καποδίστριας την άνοιξη του 1831. Οι πρώτες πόλεις που δέχονται τον ευεργετικό αντίκτυπο της πολιτικής του Καποδίστρια είναι φυσικά η Άγινα, προσωρινή έδρα της Κυβερνήσης, όπου και εγκαθίσταται αρχικά ο Κυβερνήτης, και στη συνέχεια το Ναύπλιο.

4.Ο ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Γενικά

Η επιλογή της Αθήνας ως πρωτεύουσας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους δεν ήταν μια απλή υπόθεση, αφού αρκετές αντίζηλες πόλεις (μεταξύ τους το Ναύπλιο, η Κόρινθος, η Ερμούπολη κ.ά.) διεκδίκησαν με πείσμα – η κάθε μία χωριστά – τον τίτλο αυτό.



Το κεντρικό κτήριο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος με το ανάππτυγμα του προς την πλατεία του Δημαρχείου

Με την άφιξη του πρώτου βασιλιά της χώρας, του βαυαρού πρίγκιπα Όθωνα (1833-1862), η πλάστιγγα της τελικής απόφασης έκλεινε προς την κατεύθυνση του ρεαλιστικού και αρχαιοφιλου κλίματος της Αυλής του Μονάχου. Τελικά έγινε πραγματικότητα η θέληση του πατέρα του Όθωνα, του πολυπράγμονα και φιλότεχνου ηγεμόνα της Βαυαρίας Λουδοβίκο Ι, να επαναφέρει την ξεχασμένη Αθήνα σε μια

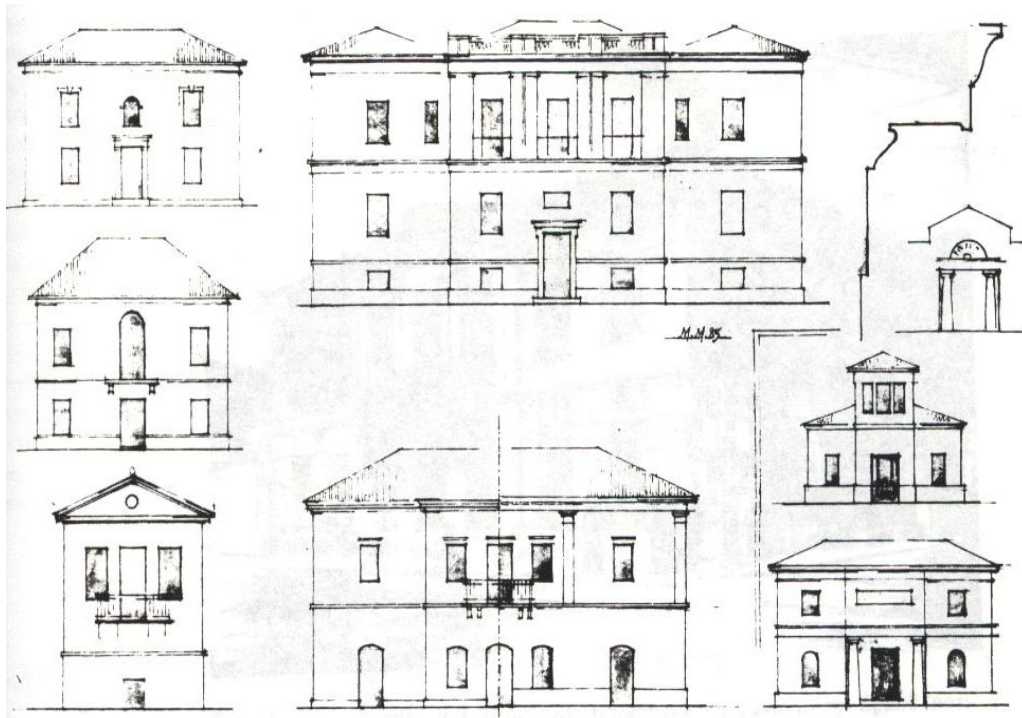
μεγαλειώδη αναβίωση, αντάξια του περίφημου ιστορικού και πνευματικού παρελθόντος της.



Το πρώτο σχέδιο της πρωτεύουσας, που ήδη από το 1831 άρχισαν να συντάσσουν οι εμπνευσμένοι αρχιτέκτονες Σταμάτιος Κλεάνθης και Eduard Schaubert, αν και πήγαζε από ορθολογικές – για την εποχή – πολεοδομικές θέσεις, φάνηκε, από την πρώτη παρουσίαση του, κάπως ασυμβίβαστο στη σχέση του με τις τότε προοπτικές ανάπτυξης του οικισμού. Ακολουθούν δομικές αλλαγές στα χρόνια του Γεωργίου Α΄ (1863-1913). Σειρά σημαντικών δημοσίων έργων θεμελιώνονται, αποτελώντας τον άξονα της τεχνικής υποδομής του τόπου: Οδοποιία, σιδηρόδρομοι, διώρυγα της Κορίνθου, Κωπαΐδα και άλλα έργα εγγειοβελτιωτικά. Μετά όμως την δεκαετία 1880-90, παρατηρείται μια συσπείρωση των ενδιαφερόντων στις τοπικές αξίες, μια ενδυνάμωση της εθνικής ιδεολογίας, με επίκεντρο την αναβίωση της Αθήνας, που βρίσκει συμβολική έκφραση στην μεγάλη

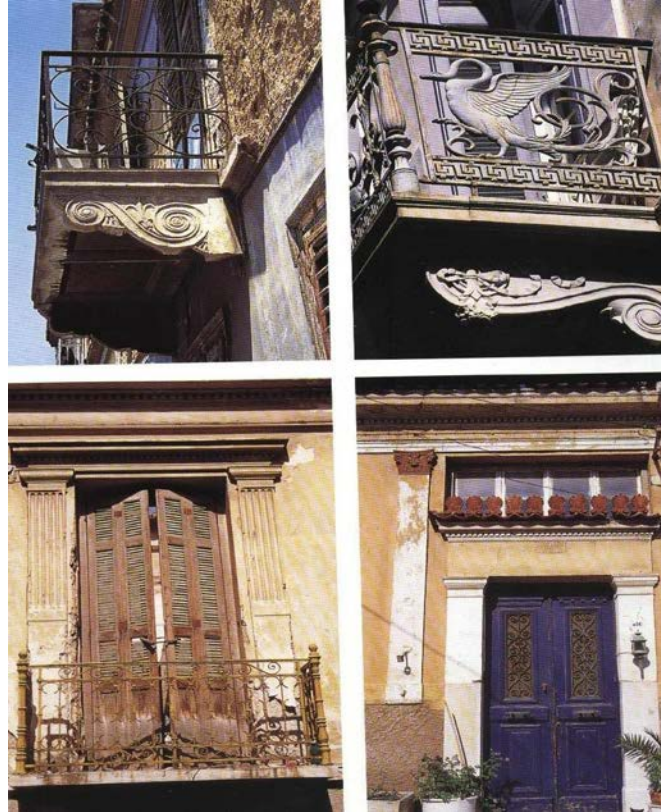
έκθεση του “Ζαππείου” (1888) και αργότερα, το αποκορύφωμα της τους Ολυμπιακούς Αγώνες (1896).

Τύποι της αστικής κατοικίας



Ο ανοικτός τύπος κάτοψης

Με πυρήνα κατά πολύ αρχαιότερο, τροποποιημένο όμως στην σημερινή μορφή του ήδη στην αρχή του 19ου αιώνα, το αρχοντικό σπίτι της οδού Ανδριανού (αρ. 96) αντιπροσωπεύει – στην γενική



συγκρότηση του – τον πρωτεύοντα τύπο κάτοψης, που εξακολούθησε για πολύ μετά την Απελευθέρωση να επαναλαμβάνεται στις γενικές του γραμμές στον Αθηναϊκό οικισμό. Στοιχεία του η τοποθέτηση του κύριου σώματος του κτηρίου στο βάθος της αυλής, η παράταξη των δωματίων σε σειρά (σε αντιστοιχία ισόγειο και όροφος), έτσι ώστε όλα να επικοινωνούν με σκεπαστό φαρδύ διάδρομο που ανοίγεται προς την αυλή. Κάτω σχηματίζεται στοά με απλές κυκλικές καμάρες που στηρίζονται σε ολόσωμους κιονίσκους, ενώ μια λίθινη σκάλα – τοποθετημένη στο πλάϊ – ενώνει την αυλή με τον ανοιχτό διάδρομο του ορόφου. Αργότερα, τα κενά μεταξύ των υποστηλωμάτων του διαδρόμου έκλεισαν με μεγάλα παράθυρα – τζαμιλίκια συρόμενα – μεταβάλλοντας έτσι τον ημιυπαίθριο χώρο το “χαγιάτι” σε ένα άνετο και φωτεινό δωμάτιο. Προς την πλευρά του δρόμου, υψηλός

μαντρότοιχος στον οποίο ανοίγεται μια αυλόθυρα, απομονώνει τελείως τον ιδιωτικό χώρο.

Η κλειστή διάταξη

Σε αντίθεση με το ανοιχτό σχήμα που περιγράψαμε, συνυπήρχε στον παλιό οικισμό της Αθήνας και ένας κλειστός τύπος σπιτιού που τον χαρακτήριζε ο αδιάρθρωτος εξωτερικά, απλός κυβικός όγκος. Συνήθως το σπίτι αυτό είχε και “κατώι” για τους βοηθητικούς χώρους, η δε πρόσβαση υπερυψωμένο όροφο – κατοικία γινόταν με εξωτερική λίθινη (ή σπανιότερα ξύλινη) σκάλα. Όμως εάν υπήρχε και δεύτερος όροφος, τότε η επικοινωνία προς αυτόν γινόταν με εσωτερική σκάλα. Πρώιμο δείγμα ενός τέτοιου σπιτιού βρίσκεται στην συμβολή των οδών Σχολείου και Επιχάρμου που υπήρξε κατοικία του Richard Church και που χρονολογείται από την τελευταία περίοδο της τουρκοκρατίας.

Η πειθαρχία στους κανόνες της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής

Η επίδραση των Βαυαρών μετέβαλε πάντως αισθητικά το αρχικό σχήμα, προς μια ορθολογικότερη κατανομή των χώρων καθώς και την συμμετρική χάραξη της όψης. Στην οδό Θουκιδίδου αρ. 13 (στην Πλάκα), σώζεται σήμερα - ριζικά ανακαινισμένο – ένα σπίτι μεταβατικού τύπου, με φανερή αυτήν την προσαρμογή. Δηλαδή, το κύριο σώμα του κτίσματος εκτείνεται σε διώροφη διάταξη, πάνω στην οικοδομική γραμμή και σε όλο το πλάτος του οικοπέδου. Οι εσωτερικοί χώροι διατάσσονται σύμμετροι ως προς τον κεντρικό άξονα και αντίστοιχα, τα εξωτερικά ανοίγματα τοποθετούνται

ρυθμικά σε ίσες αποστάσεις. Στο κέντρο της όψης υπάρχει μια φαρδιά διαμπερής είσοδος που οδηγεί ως την αυλή. Προς το βάθος της αυλής και κατά μήκος των πλάγιων μεσοτοιχιών, εκτείνονται διώροφες επίσης προεκτάσεις, έτσι ώστε το κτίσμα να έχει στο σύνολο του το σχήμα Π.

Στην εξέλιξη αυτή, που είναι χαρακτηριστική για τις αρχές της οθωνικής περιόδου, το πραγματικό νέο μορφολογικό στοιχείο είναι η πρόθεση να δημιουργηθεί μια πιο επίσημη πρόσοψη προς τον δρόμο. Τέτοιου είδους κτίσματα εμφανίστηκαν σε περιορισμένο αριθμό στην Αθήνα της δεκαετίας του 1840.

Το αστικό μέγαρο (palais bourgeois)

Ο βασικός τύπος της μονοκατοικίας, που εισήχθη από την Γερμανία και ο οποίος για αρκετά χρόνια δέσποζε στην αρχιτεκτονική της πόλης, χαρακτηριζόταν από τριμερή κάτοψη, δηλαδή την απλή σύμμετρη διάταξη με το κεντρικό χώλ (vestibul) του ισογείου και πλάγιες αίθουσες υποδοχής ή γραφείων. Κλασικό δείγμα αυτής της σύνθεσης είναι το σπίτι του πρέσβη της Αυστρίας Prokesch-Osten, το γνωστό “Ωδείο” της οδού Φειδίου, κτισμένο το 1836.



Το “Ωδείο” της οδού Φειδίου στις μέρες μας.

Ανάλογη ήταν και η διάρθρωση του σπιτιού του Βούρου στην πλατεία Κλαυθμώνος, κτισμένο το 1834 από τους γερμανούς Luders και Hoffer. Εμφανώς πλουσιότερη ήταν η σύνθεση στο μέγαρο Ράλλη, στην βόρεια πλευρά της πλατείας Κλαυθμώνος, κτισμένο το 1836 από τον Κλεάνθη. Οι επιδράσεις από τις σπουδές του δημιουργού αρχιτέκτονα στην ακαδημία του Βερολίνου - κοντά στο μεγάλο Schinkel - ήταν εδώ εμφανείς.

Σύγκλιση των ορθολογικών και των “παραδοσιακών” προτύπων

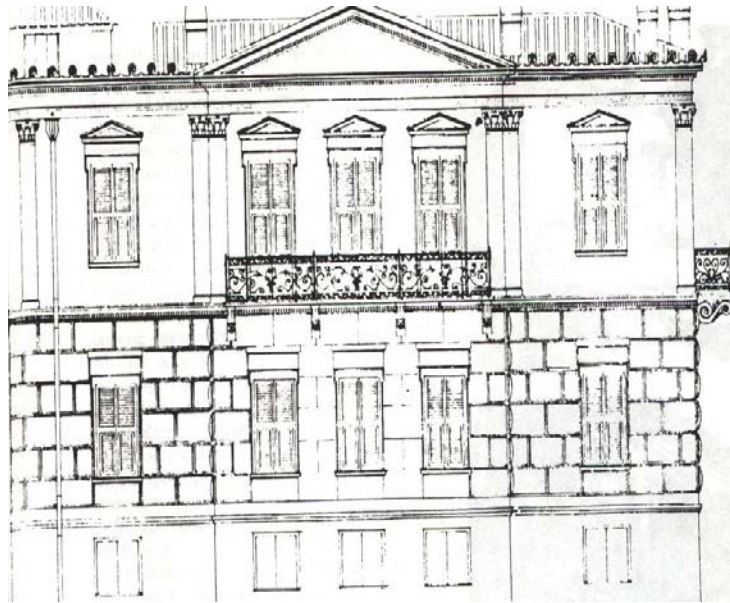
Στην μεταβατική αυτή εποχή, οι κατόψεις τείνουν προς μία οργανική συνοχή, σε αντίθεση προς τις παλιές “ανοιχτές” διατάξεις. Έτσι ο Κλεάνθης, με το ίδιο πνεύμα, παρέκαμψε την παλιά λειτουργική εσωτερική αυλή, τους ανοιχτούς διαδρόμους, τις εξωτερικές κλίμακες – και δημιούργησε στην οδό Νικοδήμου αρ.18, την ονομαζόμενη “παλαιά πολυκατοικία”, ή οικία Σκουζέ, σε μια εντελώς νέα σύνθεση. Το σπουδαίο αυτό σπίτι κατεδαφίστηκε το 1960. Η αναζήτηση ενδιάμεσων φάσεων, στην πορεία της εξέλιξης αυτού του τύπου προς τις συνθετότερες μορφές – ιδίως εκείνων της τρικουπτικής

περιόδου – θα ήταν ίσως ανεδαφική, αφού στην περίπτωση της Αθήνας οι τυπολογικές μεταλλαγές δεν διαδεχόντουσαν με σαφήνεια η μία την άλλη, αλλά συνυπήρχαν σε μεγάλα χρονικά διαστήματα. Σχετικά επιλέγουμε το σπίτι του Λαπαθιώτη (εικ 1), κτισμένο περί το 1870, για να επισημάνουμε τον τρόπο που πραγματοποιήθηκε στις αρχές της εποχής του Γεωργίου Α' , η στροφή των τάσεων από την πρωιμότερη φάση προς τις εξελιγμένες μορφές, τις σαφώς εντεταγμένες στις συνθετικές αξιώσεις του αστικού κτηρίου.

Τα συστήματα των όψεων

Είναι φανερό ότι οι πρώτες μεγάλες πολυκατοικίες που χτιστήκανε την οθωνική περίοδο (Βούρου, Prockesch – Osten, Ράλλη, Δηληγιάννη, ακόμα η εξοχική - τότε - του Malcolm, κ.ά.), καθιέρωσαν την χαρακτηριστική - σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα – τριμερή διάρθρωση. Επίσης και η όψη, ανταποκρινόμενη στην εσωτερική οργάνωση, μορφωνόταν διηρημένη σε τρία τμήματα, όπου το κεντρικό συνήθως πρόβαλλε τονισμένο με ρυθμολογικά στοιχεία, ενώ τα πλάγια σε μικρή υποχώρηση – ως προς το μεσαίο σώμα – αποτελούσαν τις πτέρυγες που το πλαισίωναν (εικ 2). Ήταν βέβαια φυσικό οι εσωτερικές διατάξεις των αθηναϊκών κατοικιών προσαρμοσμένες στην ιδιαίτερη οικονομία χώρου καθώς και τις εκάστοτε λειτουργικές ανάγκες, που αποκλίνουν από τις αυστηρές αξονικές δομές των προτύπων, ενώ αντίθετα όπως είδαμε στο χαρακτηριστικό παράδειγμα της οικίας Λαπαθιώτη (εικ 1) – το

σύμμετρο σύστημα της όψης, παρέμενε σε κάθε περίπτωση σταθερό.



Εικ - Οικία Λαπαθιώτη

Ξαναγυρίζοντας στο μορφολογικά υποδειγματικό του Αθηναϊκού κλασικισμού, πρέπει να σημειώσουμε ότι βαθειά επίδραση στην εξέλιξη του είχαν οπωσδήποτε τα πρώτα μνημειακά έργα της νέας πρωτεύουσας. Ανάμεσα σ'αυτά πρώτη θέση κατείχαν ασφαλώς τα Ανάκτορα του Όθωνα (από τον Friedrich von Gartner) και ιδιαίτερα, η δυτική του όψη η οποία είχε ολοκληρωθεί το 1841. Παρόμοια επίσης θέση στην “εικαστική” συνείδηση των Αθηναίων, κατείχε



φυσικά και το πρώτο πνευματικό ίδρυμα της χώρας, το Πανεπιστήμιο, του οποίου η κύρια όψη, σχεδιασμένη από τον Δανό αρχιτέκτονα Chr. Hansen είχε και αυτή διαμορφωθεί δύο χρόνια μετά τα Ανάκτορα, δηλαδή στο τέλος του 1843. Την διέκρινε επίσης η τριμερής διάρθρωση, με πλαστικώτερη όμως διατύπωση των μερών – ιδιαίτερα του κεντρικού, που αναπαρίστανε ένα “δικίονο εν παραστάσιν” ιωνικό πρόπυλο. Αντίθετα, μια ενδιαφέρουσα παραλλαγή παρουσιάστηκε λίγο αργότερα – το 1846, με το κτήριο του Αρσακείου (Καυταντζόγλου). Στον χώρο πάντως των δημοσίων κτηρίων, πρέπει οπωσδήποτε να αναφέρουμε το (κατεδαφισμένο σήμερα) Τοσίτσειο Παρθεναγωγείο κτισμένο το 1858 από τον Καυταντζόγλου.

Οι σύνθετοι τύποι κτηρίων

Κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα, οι αυξημένες ανάγκες για την στέγαση των ευρύτερων στρωμάτων του αθηναϊκού πληθυσμού, άσκησαν – όπως ήταν φυσικό – μια ιδιαίτερη επίδραση στις οικοδομικές συνθήκες της κεντρικής ζώνης της πόλης, ενώ εντάθηκε η επέκταση του οικισμού και προς άλλες περιοχές. Ειδικότερα μέσα στην δεκαετία 1880-1890, τα σπίτια φθάνουν τους τρεις πλήρεις ορόφους, καθώς η χρήση των ενοικιαζομένων οροφοδιαμερισμάτων είχε σε μεγάλο βαθμό γενικευθεί. Συνηθέστερη πάντως παραμένει η ημιτριώροφη διάταξη (ημιυπόγειο συν δύο ορόφους).

Διώροφο σπίτι στην συνοικία της Νεάπολης (φωτ.1975 – κατεδαφισμένα)

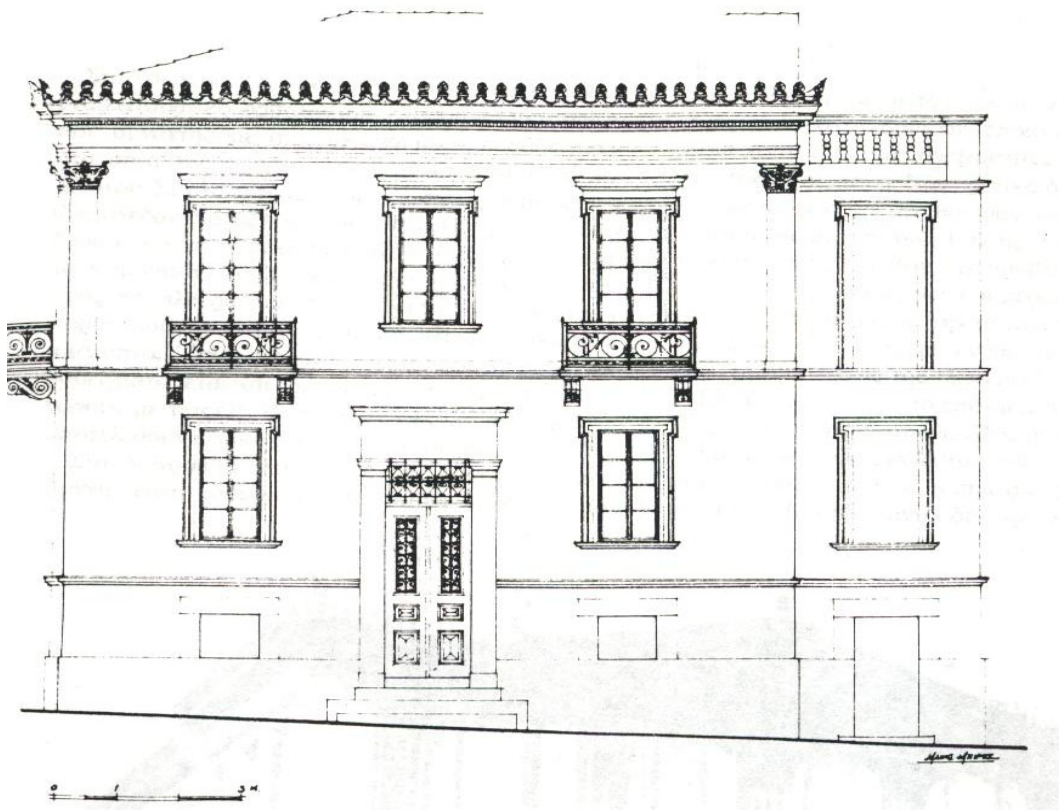


Τα σημαντικότερα γνωρίσματα της αστικής κατοικίας στην Αθήνα, όπως αυτή διαμορφώθηκε – κατά το τέλος του αιώνα – στον συνηθέστερο τύπο είναι: α) Ο αυξημένος κτιριακός όγκος. Συνήθως ημιτριώροφη διάταξη (δύο ή τρία οροφοδιαμερίσματα). β) Μειώνεται ο ακάλυπτος χώρος και υποβαθμίζεται η σημασία της αυλής. Εισάγεται το στοιχείο του φωταγωγού – αεραγωγού. γ) Ανεξάρτητοι είσοδοι οδηγούν σε αντίστοιχα κλιμακοστάσια. Οι ημιυπαίθριοι διάδρομοι (τα χαγιάτια), αντικαθίστανται από εσωτερικούς προθαλάμους ή χώλ. δ) Τυποποίηση ή προκατασκευή σε οικοδομικά και μορφολογικά στοιχεία.

A) Η διπλοκατοικία

Ένα χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της κατηγορίας είναι το σπίτι στην γωνία των οδών Ιπποκράτους και Διδότου. Πιθανών των αρχών του 1870. Το κτήριο περιλαμβάνει δύο οροφοδιαμερίσματα, καθένα από τα οποία έχει ξεχωριστή είσοδο από τον δρόμο. Με τον διαχωρισμό

των λειτουργιών επικοινωνίας, έχουμε εδώ ένα σημαντικό μειονέκτημα. Δηλαδή την απώλεια ωφέλιμου χώρου και ιδιαίτερα του πλεονεκτικότερου, που είναι από την πλευρά του δρόμου. Μάλιστα για τον πρώτο όροφο η απώλεια αυτή διπλασιάζεται. Στις διπλοκατοικίες κάνει την εμφάνιση της η σκάλα “υπηρεσίας” που ενώνει τα οροφοδιαμερίσματα με την αυλή, όπως επίσης και με το μικρό δώμα στο ύψος της στέγης του σπιτιού. Αυτό προσδιορίζει τις ουσιαστικότερες μεταβολές που έγιναν στην ζωή της μεσοαστικής τάξης.

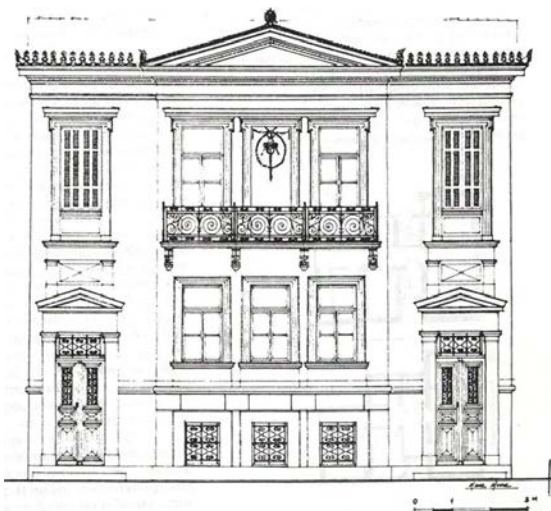


Εικ – 3. Σπίτι στην οδό Ιπποκράτους και Διδότου. Όψη προς την οδό Ιπποκράτους.

Προς την οδό Ιπποκράτους (εικ 3), οι τρεις άξονες των ανοιγμάτων συνεργάζονται σε ένα “κλειστό” σύστημα συμμετρίας, ενώ το της όψης που αντιστοιχεί στον τέταρτο άξονα (εσωτερικά: το συγκρότημα των βοηθητικών χώρων) απομονώνεται οπτικά, με σημαντική διαφοροποίηση των μορφολογικών του στοιχείων.

Β)Ο “αρχαϊκός” τύπος με την αετωματική στέψη

Τυπικό παράδειγμα, είναι το ημιτριώροφο σπίτι Κοκορόπουλου, στην οδό Φυλής 48 (εικ 4) όπου αποτελεί στο σύνολο του ένα από τα αξιολογότερα υφιστάμενα δείγματα του ακμαίου κλασικισμού. Η απόλυτα συμμετρική σύνθεση , συγκροτείται κατά το σύστημα των δύο πλάγιων εισόδων που αντιστοιχούν στους ακραίους άξονες.



Εικ – 4. Σπίτι στην οδό Φυλής 48.

Το μεσαίο τμήμα, προβάλλει σε ελαφρά προεξοχή από τα πλάγια και επιστρέφεται με αέτωμα σε κλασικές αναλογίες. Η κανονική

μορφολογική οργάνωση της όψης υπογραμμίζεται, με τον μεγάλο κεντρικό εξώστη του ορόφου, τη πλαστική πλαισίωση των ανοιγμάτων, την επίστεψη των εξωθύρων με πλήρη θριγκό και αέτωμα.

Τα κλιμακοστάσια έχουν υποχωρήσει προς το εσωτερικό του κτηρίου, ενώ από τις εισόδους έως αυτά, παρεμβάλλονται επιμήκεις προθάλαμοι επικοινωνίας. Παρόλο που αυτό το σπίτι αντιπροσωπεύει την αρχιτεκτονική του τέλους του 19ου αιώνα, περιλαμβάνει και ένα χαρακτηριστικό “αναχρονιστικό” στοιχείο. Έτσι προς την πλευρά της αυλής, ο εσωτερικός διάδρομος συνεχίζει με την μορφή ενός χαγιατιού – εξ ολοκλήρου ξύλινης κατασκευής. Προσανατολισμένη η τζαμαρία προς την μεσημβρία, δημιουργεί ένα “καθιστικό” (μικρών διαστάσεων βέβαια) κατάλληλο για τους χειμερινούς μήνες.

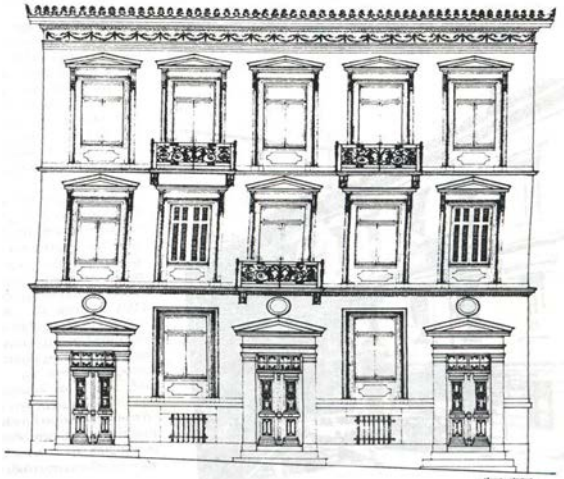
Γ) Η τυποποιημένη πολυκατοικία του 1900

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της φάσης είναι η διατηρούμενη σε ικανοποιητική κατάσταση διπλοκατοικία στην οδό Παλαιολόγου 25, την συνοικία Βάθη. Το σπίτι αυτό περιέχει στην όψη του την πλήρη ρυθμολογική επεξεργασία του κλασικισμού σε σημείο που να μειώνεται - σημαντικά η απαραίτητη για τη γνωστή ανάδειξη του πλαστικού διακόσμου - επίπεδη επιφάνεια του τοίχου: Όλα τα ανοίγματα – πυκνά τοποθετημένα – πλαισιώνονται από παραστάδες και πλήρη θριγκό (μάλιστα στον όροφο έχουμε και

αετώματα), ενώ στην στέψη του κτηρίου, το κύριο γείσο το συνοδεύουν γεισίποδες, οδόντες και πυκνή σειρά από ανθεμωτά ακροκέραμα. Δεν λείπουν επίσης τα χυτοσιδηρά κιγκλιδώματα των εξωστών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει εδώ η κάτοψη, στην συγκρότηση της οποίας διακρίνει κανείς, το νομοτελειακό αποτέλεσμα της ομαλής εξέλιξης των προηγούμενων τύπων σε ένα ολοκληρωμένο λειτουργικά σύνολο. Το οροφοδιαμέρισμα του υπερυψωμένου ισογείου εξυπηρετείται με αξονικά τοποθετημένη κυριά είσοδο, ενώ για τον άνω όροφο, υπάρχει η χαρακτηριστική πλάγια είσοδος με τον στενόμακρο προθάλαμο, που οδηγεί στο εσωτερικό κλιμακοστάσιο. Βέβαια η συνύπαρξη κεντρικού και πλάγιου άξονα στην όψη, επιφέρει και πάλι την μετατόπιση των επιπέδων του τοίχου, έτσι ώστε να διακρίνονται τα αντίστοιχα τμήματα (συμμετρικό και πλάγιο), πράγμα που είδαμε να συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις. Επίσης πρέπει να σημειωθεί κάποια αισθητή μεταβολή και στη διάρθρωση του χώρου. Και συνίσταται αυτή, στην ύπαρξη ενός κεντρικού χώλ, το οποίο – κατά κάποιο – τρόπο αντικαθιστά τον “λειτουργικό” διάδρομο. Όμως θα ήταν λάθος να υποθέσει κανείς ότι επανέρχεται – και στο μεσοαστικό σπίτι – το ευρύχωρο χωλ υποδοχής των πλουσιόσπιτων της οθωνικής εποχής. Το στοιχείο αυτό της εσωτερικής συγκρότησης, έχει τώρα ισχυρότερους δεσμούς με τα γαλλικά πρότυπα. Τέλος, στο εσωτερικό του σπιτιού, διασώθηκαν ως τις μέρες μας ζωγραφικά ταβάνια εξαιρετικής τέχνης. Έχουν και αυτά στα μοτίβα τους μια

διάθεση νεωτεριστική, μια απόκλιση προς το Art Nouveau, όμως με κανένα τρόπο δεν εκτρέπονται τόσο επιδεικτικά από το κλασικό ύφος. Το γεγονός πάντως είναι ότι το κτίσμα της οδού Παλαιολόγου 25 αποτελεί έναν καθοριστικό τύπο στην εξέλιξη της αθηναϊκής διπλοκατοικίας γύρω στα 1900. Πρέπει όμως εδώ να σημειώσουμε πως στις βασικές αρχές, το σχήμα αυτό επαναλαμβάνεται έως και την τρίτη δεκαετία του επόμενου αιώνα. Συγγενής τύπος προς το παράδειγμα που αναφέραμε, υπήρξε και η πολυκατοικία με τρεις ορόφους διαμερισμάτων, ένα είδος το οποίο τώρα πραγματοποιείται συχνότερα και στις περιπτώσεις εκείνες που το μέγεθος και το σχήμα του οικοπέδου επιτρέπουν την συγκρότηση ενός συνθετότερου οικοδομήματος. Όμως, και η συμβολή δύο ακόμη παραμέτρων δεν πρέπει να αγνοηθεί, προκειμένου να ερμηνεύσουμε την δημιουργία – αυτή την εποχή – μεγαλύτερων πολυκατοικιών. Αφ' ενός μεν, πρόκειται για μία πρόθεση εκμετάλλευσης – στον ανώτερο βαθμό, των λίγων κατάλληλων οικοδομήσιμων χώρων που εναπόμειναν – τουλάχιστον στην κεντρική Αθήνα. Συνοδεύτηκε αυτή η εντατικώτερη εκμετάλλευση, με σημαντική τυποποίηση της αρχιτεκτονικής, καθώς και μια εξειδίκευση πλέον των κατασκευαστών – επιχειρηματιών, σε τέτοιου είδους (και μέγεθος) κατασκευές. Επίσης, δεν θα ήταν δυνατόν να μην παρατηρήσει κανείς, μια αυξημένη τάση προσαρμογής των κατοικιών της πρωτεύουσας, στη διαβίωση σε μαζικότερες οικιστικές ενότητες.

Τυπικό παράδειγμα οικοδομής με τρία οροφοδιαμερίσματα, που κτίστηκε κάτω από τις συνθήκες που αναφέραμε παραπάνω, ήταν το σπίτι της οδού Ασκληπιοῦ 22, χρονολογημένο στα 1905 (εικ 5).



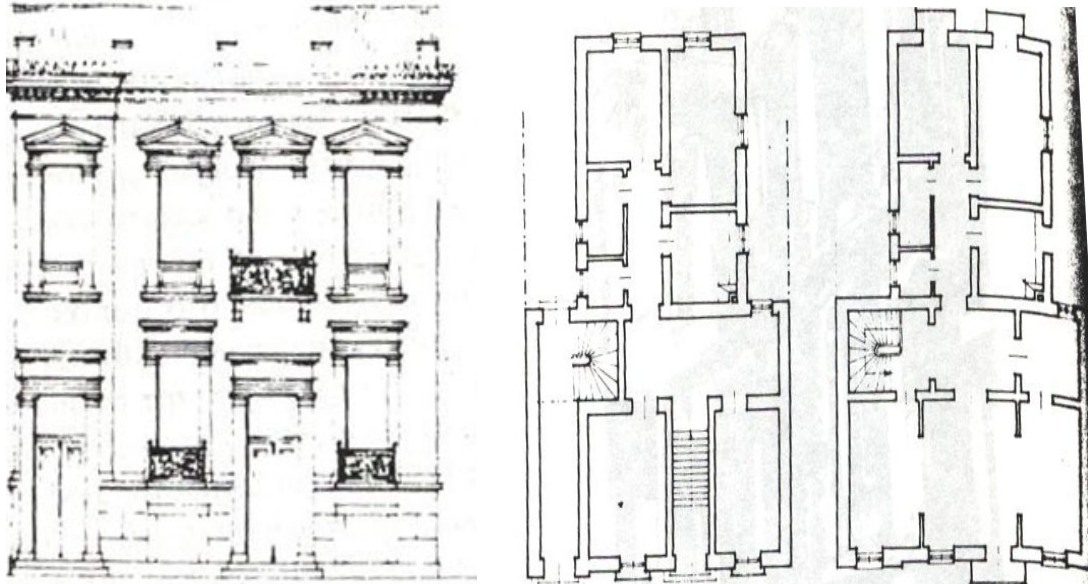
Εικ 5. Πολυκατοικία στην οδό Ασκληπιοῦ 22

Η κάτοψη του αποτελούσε σαφώς, μια λογική επέκταση του σχήματος εκείνης της οδού Παλαιολόγου 25, με την προσθήκη μιάς ακόμη σύμμετρης εισόδου – κλιμακοστασίου δεξιά, έτσι ώστε να συμπληρωθεί το χαρακτηριστικό τρίθυρο στην όψη. Βεβαίως η χρήση τριών προθαλάμων – στις αντίστοιχες εισόδους – είχε άμεσο αποτέλεσμα, τη μεγάλη απώλεια εκμεταλλεύσιμου χώρου στο ισόγειο διαμέρισμα. Επιπλέον, εξαιτίας της στενότητας του οικοπέδου (περί τα 12μ. Πλάτος), εξαφανίστηκαν οι πλάγιοι ακάλυπτοι, για να προκύψουν οι γνωστοί στη μελλοντική αρχιτεκτονική της αθηναϊκής πολυκατοικίας – μικροί φωταγωγοί πρὸς τα ὄμορα οικόπεδα. Ένα κεντρικό δωμάτιο κυκλοφορίας, γύρω από το οποίο αρθρωνόντουσαν τα υπόλοιπα, οριστικοποιούσε πλέον τη μορφή του μεγάλου κεντρικού χώλου – επίσης συχνά

επαναλαμβανόμενου στοιχείου στις πολυκατοικίες της αμέσως επόμενης περιόδου. Οι κύριοι χώροι καθώς και το κλιμακοστάσιο, είχαν άμεση προσπέλαση προς το δωμάτιο αυτό. Αντίθετα, η επικοινωνία με το βοηθητικό τμήμα της κάτοψης (κουζίνα κ.τ.λ) γινόταν δια μέσου ενός δευτερεύοντος διαδρόμου.

Εκείνο που με βεβαιότητα μπορεί κανείς να διαπιστώσει τώρα, είναι ο τρόπος με τον οποίο επιβάλλεται μια απαίτηση για περισσότερη άνεση και πολυτέλεια στα διαμερίσματα. Έτσι δίνεται μεγαλύτερη προσοχή στην αρμονική διαδοχή των χώρων, ούτως ώστε για τον επισκέπτη του σπιτιού, να προσφέρεται το αίσθημα της μετάβασης από το “κοινόχρηστο” ή το δημόσιο περιβάλλον, στο ιδιωτικό κέλυφος της άνεσης και της θαλπωρής. Επιστρατεύονται για το σκοπό αυτό, τα μεγάλα κλιμακοστάσια και οι πολύφυλλες κρυστάλλινες πόρτες, που οδηγούν στα ημιφώτιστα εσωτερικά χωλ και από εκεί, πάλι τα φαρδιά ανοίγματα που προσκαλούν τον εισερχόμενο στο διαμέρισμα, στις σάλες υποδοχής, στην ευχάριστη ατμόσφαιρα ενός φανταχτερού σκηνικού στυλιζαρισμένων επίπλων και περίτεχνα διακοσμημένων ταβανιών. Όμως στις εξωτερικές όψεις, επικρατούν πάντοτε με σχετική αυστηρότητα, οι πλαστικές διαμορφώσεις του κλασικισμού. Όπως γίνεται φανερό από το αποτέλεσμα της οδού Ασκληπιοῦ (εικ 5) με τους πυκνά τοποθετημένους άξονες των ανοιγμάτων (καθώς μάλιστα το κάθε άνοιγμα πλαισιώνεται από ένα πλήρες σύστημα ρυθμολογικών στοιχείων), δημιουργείται αναπόφευκτα ένας κορεσμός διακόσμου

εξ΄ ίσου έντονος όπως και στην οδό Παλαιολόγου 25, όπου
είχαμε ακριβώς το ίδιο φαινόμενο.



Σπίτι στην οδό Παλαιολόγου 25.

5.ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Τρόποι παρέμβασης

Η ανασύλωση και αποκατάσταση κτιρίων εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της προστασίας και ανάδειξης των ιστορικών μνημείων και συνόλων. Με τον όρο **ανασύλωση κτιρίου** εννοείται **το σύνολο των τεχνικών και επιστημονικών εργασιών, οι οποίες εγγυώνται μέσα στο πλαίσιο μιας κριτικοαισθητικής μεθοδολογίας τα συνέχεια ενός ιστορικού μνημείου**(Dizionario Enciclopedico di Architettura e Urbanistica). Ο κύριος λόγος που διατηρούνται τα παλαιά κτίρια ή και ολόκληροι οικισμοί είναι η μετάβαση και διατήρηση της συλλογικής μνήμης της κοινωνίας. Κάθε αξιόλογο παράδειγμα του παρελθόντος γίνεται η εικονοποίηση της ιστορίας.



ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ στον Πειραιά

Θεωρίες της ανασύλωσης

Οι κυριότερες θεωρίες που αναπτύχθηκαν, εν συντομία, κατά το πρώτο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα είναι οι παρακάτω:

Η θεωρία του Γάλλου αρχιτέκτονα E. Violle Le Duc, αναστυλωτής σημαντικών πύργων όπως του Concy καθώς επίσης και του καθεδρικού ναού της Παναγίας του Παρισίου. Συνοπτικά η συνεισφορά του στην αναστυλωτική μεθοδολογία συνιστάται στην εξαντλητική έρευνα και τεκμηρίωση επί τόπου πριν από κάθε παρέμβαση.(V.Le Duc, Entretiens sur l' Architecture ,Paris, 1863)

Η θεωρία του Άγγλου διανοούμενου J.Ruskin που επηρέασε με τις σκέψεις του τις θεωρίες της ανασύλωσης και μπορεί να χαρακτηριστεί ως σκληροπυρηνικός και λάτρης του γοθικού ρυθμού. Πρεσβεύει την αυθεντικότητα της κατασκευής και το ότι το κάθε κτίριο θα πρέπει να "ζει" όσο μπορεί με τις δικές του δυνάμεις και η μοναδική παρέμβαση θα πρέπει να είναι περιοδική συντήρηση ήπιας μορφής.Όταν δε η υποβάθμιση έχει φτάσει σε μη αναστρέψιμο σημείο να αφήνεται στην κατάρρευση παρά στην παρέμβαση που πιθανώς θα το ψευτίσει. Ακόμα δε δεχεται προσθήκες και ξένα στοιχεία ή υλικά. Οι απόψεις του είχαν προκαλέσει έντονες συζητήσεις στην εποχή που διατυπώθηκαν στο σημαντικότερο βιβλίο του, The seven Lamps of architecture,London,1849.

Τέλος ,η θεωρία της Ιταλικής σχολής με εκπρόσωπο τον **Camillo Boito**, ο οποίος θέτει την τέχνη στην υπηρεσία της

αναστυλωτικής επέμβασης. Είναι υπέρ των παρεμβάσεων στα ιστορικά κτίρια αλλά θα πρέπει να γίνονται με διαφορετικά υλικά έτσι ώστε να ξεχωρίζουν. Δε δέχεται τις "διορθώσεις" και ευθυγραμμίσεις στις στρεβλώσεις που έχει υποστεί το κτίριο από το χρόνο. Ακόμη αναφέρει ότι πρέπει να αφήνεται να "μιλήσει" η αλήθεια του κτιρίου και να μην ωραιοποιείται ή βαρύνεται με στοιχεία που δεν είχε. (C.Boito, Questioni pratiche di belle arti, Milano, 1882) Εφάρμοσε τις απόψεις του στην ανασύλωση του Αγίου Μάρκου στη Βενετία. Θα πρέπει να προστεθεί ότι οι απόψεις του C.Boito αποτελούν την κύρια άποψη για τις αναστηλώσεις όπως αυτές διατυπώθηκαν από τη Χάρτα της Βενετίας.

Παρεμβάσεις & αποκαταστάσεις

Παρακάτω εξετάζονται οι τρόποι παρέμβασης σε ιστορικά κτίρια ανάλογα με τη φιλοσοφία αντιμετώπισης και το βαθμό φθοράς του κτιρίου. Πρώτα όμως πρέπει να αναφερθούν τα βασικά εργαλεία παρατήρησης και αποτύπωσης των ιστορικών κτιρίων.

Ιστορική ανάλυση. Συλλογή πληροφοριών για την ιστορία του κτιρίου προς ανασύλωση:

- Χάρτες
- Τίτλοι ιδιοκτησίας – κτηματολόγιο.
- Αεροφωτογραφίες (όπου υπάρχουν).
- Παλιές φωτογραφίες.

- Μαρτυρίες προσώπων που έχουν βιώσει το συγκεκριμένο κτίριο ή την ευρύτερη περιοχή.
- Βιβλιογραφία – σύγκριση με αντίστοιχα τυπολογικά ή χρονολογικά κτίρια.

Αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης

- Σχεδιαστική αποτύπωση.
- Χωροστάθμηση.
- Φωτογραφική αποτύπωση.
- Φωτογραμμετρία.
- Αποτύπωση και ανάλυση βλαβών. Καθορισμός του είδους αυτών.

Τρόποι παρέμβασης

I. Ελαφρά επέμβαση - ανακαίνιση

Πρέπει να αναφερθεί ότι σ' αυτή την κατηγορία εντάσσονται κτίρια τα οποία βρίσκονται σε σχετικά καλή ή μέτρια κατάσταση. Αυτό σημαίνει ότι δεν παρουσιάζουν δομική και στατική ανεπάρκεια από σεισμό ή από διάβρωση νερών. Κατά κανόνα στην κατηγορία αυτή βρίσκονται κτίρια τα οποία σώζουν τη στέγη τους ανέπαφη. Σ' αυτή τη κατάσταση βρίσκονται τα κτίρια που δεν έμειναν για μεγάλο διάστημα ακατοίκητα. Ένα κτίριο που κατοικείται θερμαίνεται και αυτό σημαίνει απουσία υγρασίας και επισκευή μικρών ζημιών.

Αντίθετα από ένα κτίριο που ο αρχιτέκτονας εκφράζει τη συνθετική του άποψη σε μια αναστήλωση, θα πρέπει να αφαιρείται ή να υποβιβάζεται η υποκειμενική άποψη και να προσπαθεί να ακολουθήσει το χαρακτήρα και την προσωπικότητα το κτιρίου χωρίς αναιτιολόγητες αλλοιώσεις και προσθήκες.

Η αρχιτεκτονική αντιμετώπιση σε ένα τέτοιο κτίριο είναι η επαναφορά στην αρχική μορφή τόσο της όψης όσο και του εσωτερικού του. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο όρος αναπαλαίωση είναι αδόκιμος και δεν απαντάται στην ελληνική γλώσσα, αποτελεί δηλαδή ένα νεολογισμό.

II. Φιλολογική αναστύλωση – Πιστή επαναφορά στην αρχική μορφή – Παρέμβαση μεσαίας κλίμακας

Σ' αυτή την τυπολογία ανήκουν οι παρεμβάσεις σε κτίρια τα οποία βρίσκονταν σε υποβαθμισμένη κατάσταση και οι αρχιτέκτονες προσπάθησαν να τα επαναφέρουν στην αρχική τους μορφή, χωρίς προσθήκες που αλλοιώνουν την όψη και συνήθως χωρίς να γίνεται αλλαγή χρήσης.

III. Ολική παρέμβαση – Αλλαγή χρήσης

Σ' αυτή την τυπολογία επέμβασης παρουσιάζονται κτίρια που ενώ έχουν κατασκευαστεί για κατοικία μετασκευάζονται για να υποδεχθούν νέες χρήσεις, κυρίως επαγγελματικές. Εάν ο προορισμός του κτιρίου είναι να στεγάσει γραφεία, οι επεμβάσεις που θα γίνουν αποσκοπούν στην προσαρμογή του κελύφους στη

σύγχρονη οργάνωση επιχειρήσεων.

Αυτό σημαίνει επαύξηση του ηλεκτρολογικού εξοπλισμού σε ασθενή και ισχυρά ρεύματα καθώς και εγκαταστάσεων Η/Μ και εφαρμογή καλωδίωσης UTP ή και οπτικών ινών. Ακόμη μπορεί να τοποθετηθεί ανελκυστήρας.

Από αρχιτεκτονική άποψη, η κάτοψη πρέπει να αντιμετωπιστεί πέρα από το συμβατικό τρόπο με διπλά ύψη (vide), κλίμακες σε διαφορετικά σημεία ανάλογα με την ιεράρχηση των χώρων, με διαφορετικά επίπεδα, υλικά κτλ.

Οποιαδήποτε παρέμβαση πρέπει να είναι από υλικά εμφανώς διαφορετικά από τα αρχικά για να μπορεί ο επισκέπτης να αναγνωρίσει την αρχιτεκτονική παρέμβαση από το υφιστάμενο κτίριο.

Μια επέμβαση αυτού του είδους πιστεύεται πως είναι πολύ εποικοδομητική και ενδιαφέρουσα συνθετικά, δεδομένου ότι συνενώνει την παράδοση του παρελθόντος με τις σύγχρονες ανάγκες χωρίς ιδιαίτερους συμβιβασμούς.

Σε αυτή την κατηγορία ανήκει και το νεοκλασικό σπίτι στη συμβολή των οδών Διοσκούρων & Πολυγνώτου στην Πλάκα στο οποίο θα δίνει ολική επέμβαση και αλλαγή χρήσης.

6.ΑΝΑΣΤΥΛΩΣΗ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ στην Πλάκα



επάνω εικόνα : Νεοκλασικό **πριν** την ανασύλωση

κάτω εικόνα : Νεοκλασικό **μετά** την ανασύλωση



Στην περιοχή της Πλάκας, όπου σήμερα διατηρούνται αρκετά κτίρια, δείγματα της αθηναϊκής αρχιτεκτονικής του '20, και στην συμβολή των οδών Διοσκούρων & Πολυγνώτου βρίσκεται το διόροφο νεοκλασικό κτίριο της φωτογραφίας

Το κτίριο, πρόσφατα εγκαταλειμμένο, θα ακολουθούσε αναπόφευκτα την κατάσταση της ερείπωσης όμως έχοντας χαρακτηριστεί ως διατηρητέο, γλίτωσε την ευθανασία της κατεδάφισης.

Στην Ελλάδα, η συντήρηση και στερέωση των μνημείων της αρχιτεκτονικής πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί κυρίως μέριμνα της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και ακόμη του ΥΠΕΧΩΔΕ, των Δήμων κτλ., ενώ υπάρχουν συνεργαζόμενοι φορείς όπως είναι το Πανεπιστήμιο, ο Δημόκριτος κ.ά. Έτσι και για το συγκεκριμένο διατηρητέο μερίμνησε το Υπουργείο Πολιτισμού το οποίο αφού το αγόρασε ξεκίνησε την διαδικασία της ανασύλωσής του.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε την μελέτη μας πάνω στο προαναφερθείσα νεοκλασική κατοικία η οποία αποτελείται από υπερυψωμένο υπόγειο , ισόγειο, όροφο και κήπο και η οποία θα αλλάξει χρήση και θα μετατραπεί σε κέντρα αναψυχής αφού η περιοχή ενδείκνυται γι' αυτό. Συγκεκριμένα το ισόγειο θα γίνει καφετέρια ,ο όροφος εστιατόριο και στο δώμα θα κατασκευασθεί υμιυπαίθριο μπάρ. Στο υπόγειο θα δημιουργηθούν αποθηκευτικοί χώροι ,τα μαγειρία καθώς και γραφεία. Η αυλή θα κλεισθεί έτσι ώστε να γίνει επέκταση του παλιού σπιτιού και να μεγαλώσουν οι χώροι.

Η μελέτη αναστύλωσης περιλαμβάνει:

1. στατική υποστήριξη του κτιρίου

ι. Ο φέρων οργανισμός και ο πυρήνας του κτιρίου ήταν από λιθοδομή στην οποία με τη στατική μελέτη αφαιρέθηκαν επικίνδυνοι τοίχοι, και προστέθηκαν κολώνες έτσι ώστε να ενισχυθεί η στήριξη του κτιρίου. Τα φέροντα στοιχεία των δαπέδων αφαιρέθηκαν ολοκληρωτικά ώστε να κατασκευασθούν επ' αρχή.



Προετοιμασία στατικής ενίσχυσης του κτιρίου σε όλη την επιφάνεια των φερόντων τοίχων εσωτερικά.

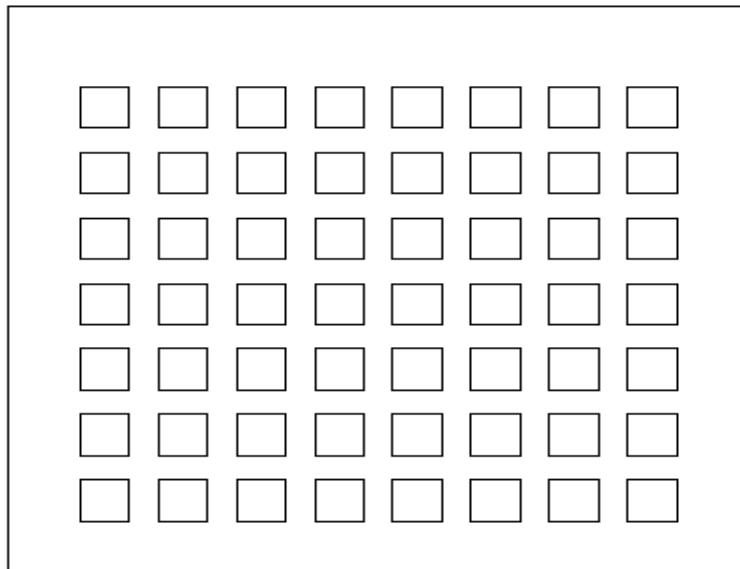
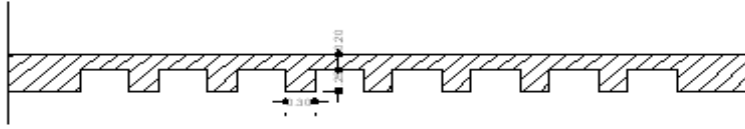
Μετά την επέκταση του παλιού σπιτιού δημιουργήθηκαν μεγάλη χώροι και για να διατηρηθούν τα μεγάλα ανοίγματα προβλέφθηκε η χρησιμοποίηση πλακών Zöfner και κατασκευάστηκε κλιμακοστάσιο και ανελκυστήρας.

Οι πλάκες Zölner σε αντιδιαστολή με τις συνήθεις πλάκες οι οποίες δηλώνονται ως ολόσωμες ή συμπαγείς, εφαρμόζονται όταν η απόσταση διαδοχικών δοκών είναι μεγάλη και προκύπτει μεγάλο άνοιγμα των πλακών. Λόγω του ανοίγματος των πλακών απαιτείται σημαντικό πάχος και, γι' αυτό, προκύπτει μεγάλο το ίδιο βάρος τους. Στις συνήθεις πλάκες το ίδιο βάρος τους αποτελεί περίπου το 50% του συνολικού φορτίου τους. Αν διπλασιαστεί το πάχος των πλακών, θα διπλασιαστεί το ίδιο βάρος τους και θα διπλασιαστεί η καμπτική επιπόνησή τους και η ανάληψη των ωφέλιμων φορτίων τα οποία θα αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού φορτίου θα είναι αντιοικονομική.

Για μείωση του πάχους τους οι πλάκες αυτές θα μπορούσαν να σχεδιαστούν υπεροπλισμένες. Αυξάνοντας την δύναμη του εφελκόμενου χάλυβα θα μπορούσε να κρατηθεί μικρός ο μοχλοβραχίονας και να κρατηθεί μικρό το πάχος τους. Επειδή οι πλάκες έχουν μεγάλο πλάτος δεν θα προέκυπτε ιδιαίτερα ψαθυρή συμπεριφορά (την οποία εμφανίζουν, εν γένει, δοκοί και υποστυλώματα αν υπεροπλιστούν).

Η λύση αυτή, όμως, μολονότι θα ικανοποιούσε της απαιτήσεις σε κατάσταση αστοχίας δεν θα ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις στην κατάσταση λειτουργικότητας για μικρό βέλος, καθώς ενώ το άνοιγμά τους είναι μεγάλο, η δυσκαμψία τους

θα είναι μικρή. Για να μειωθεί σημαντικά το βάρος τους αλλά όχι και η δυσκαμψία τους, οι πλάκες αυτές διαμορφώνονται με νευρώσεις.



τομή και κάτοψη πλάκας Zölner

Ο εφελκόμενος οπλισμός, αντί να είναι μικρής διαμέτρου και να ισομοιράζεται σε όλο το πλάτος της, είναι μεγαλύτερης διαμέτρου ώστε να προκύπτουν λιγότερες ράβδοι και συγκεντρώνεται κατά θέσεις στις οποίες κρατείται όλο το πάχος της πλάκας, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό νευρώσεις, οι οποίες επιπρόσθετα αυξάνουν τη δυσκαμψία της πλάκας. Το πάχος των νευρώσεων είναι περίπου ίδιο με αυτό που θα προέκυπτε αν σχεδιαζόταν η πλάκα ολόσωμη,

της τάξεως των 30 cm ,και το πλάτος τους τέτοιο ώστε να μπορούν να τοποθετηθούν τουλάχιστον δύο ράβδοι, της τάξεως των 10cm. Η απόσταση μεταξύ διαδοχικών νευρώσεων δεν θα πρέπει να είναι πολύ μεγάλη για να μην μειωθεί πολύ η δυσκαμψία της πλάκας, αλλά και για να επαρκεί το πάχος των 7 έως 12 cm του ολόσωμου τμήματος της πλάκας.

Με τη διαμόρφωση αυτή το στατικό σύστημα αποτελείται :

α. από μια συνεχή λεπτή πλάκα πάχους 7 έως 12 cm πολλών ίσων μικρών ανοιγμάτων οι στηρίξεις της οποίας είναι νευρώσεις, και

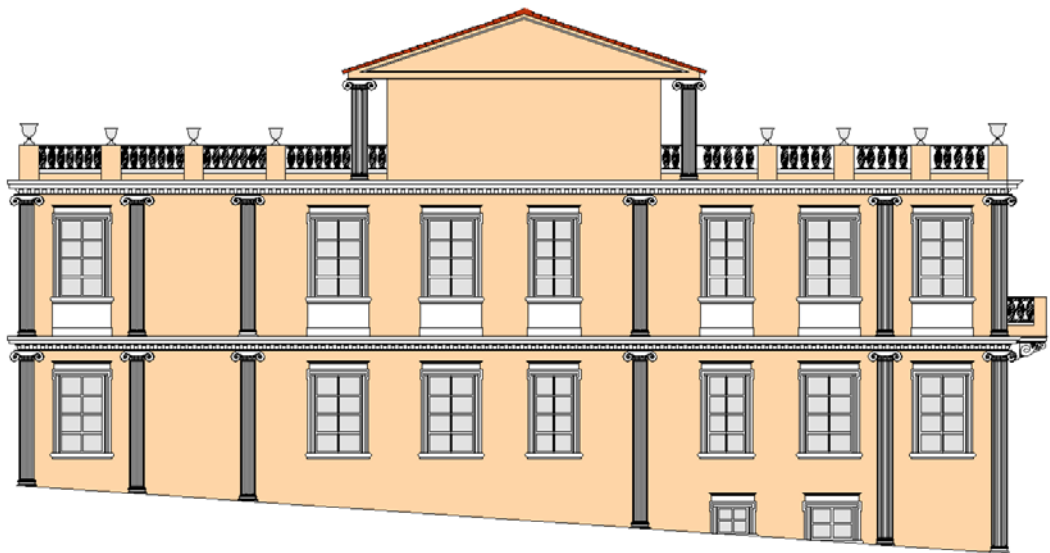
β. από διαδοκίδες τις οποίες αποτελούν οι νευρώσεις οι οποίες στηρίζονται στις κανονικές δοκούς και φέρουν, εκτός από το ίδιο βάρος τους ,το φορτίο της λεπτής πλάκας που τους αναλογεί.(το φορτίο ενός φανώματος).

Το μήκος των διαδοκίδων – νευρώσεων είναι το φέρων άνοιγμα των πλακών. Στις διέρειστες πλάκες είναι η απόσταση από δοκό σε δοκό, ενώ στις τετραέρειστες διαμορφώνονται διαδοκίδες – νευρώσεις και προς τις δυο διευθύνσεις των πλακών. Οι λεπτές πλάκες ελέγχονται σε κάμψη ως συνεχείς φορείς απείρων ίσων ανοιγμάτων.

Οπλίζονται συνήθως με δομικό πλέγμα ,καθώς ο οπλισμός που προκύπτει είναι μικρός. Οι διαδοκίδες σχεδιάζονται και σε κάμψη και σε διάτμηση.

Επειδή κοντά στις στηρίξεις στις (κανονικές) δοκούς η δρώσα τέμνουσα είναι μεγάλη ,για να μην προκύψει διατμητική ανεπάρκεια ,στις περιοχές αυτές, περίπου σε απόσταση 1/10 του ανοίγματός τους, μεγαλώνει το πλάτος των διαδοκίδων καλύπτοντας όλο το φάτνωμα ,δηλαδή στις περιοχές αυτές η πλάκα διαμορφώνεται συμπαγής.

2. αναμόρφωση της όψης



ΟΨΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΔΙΟΣΚΟΥΡΩΝ 4

- i. Η αναμόρφωση της όψης έγινε με σεβασμό στα σχετικά άρθρα της Χάρτας της Βενετίας για την αναστήλωση, χωρίς να αλλοιωθούν τα μορφολογικά στοιχεία και με παρεμβάσεις, όπως κίονες, κολονάκια παραδοσιακές γλάστρες και αρχιτεκτονικά στοιχεία που αναδεικνύουν την νεοκλασικότητα του κτιρίου.
- ii. Χρησιμοποιήθηκαν παραδοσιακές τεχνικές χωρίς

προκατασκευασμένα στοιχεία από γύψο.

- iii. Η επέκταση του αρχικού κτιρίου έγινε με αρχιτεκτονική παρέμβαση τέτοια ώστε να μην υποβαθμίσει στο ελάχιστο τη συνολική εξωτερική εικόνα του κτιρίου.

3. Αναδιοργάνωση του εσωτερικού του κτιρίου

- i. Για την προσαρμογή της κάτοψης για χρήση κέντρου αναψυχής αφαιρέθηκαν οι εσωτερικοί τοίχοι ,που εκτός του ότι κατακερμάτιζαν τους χώρους σε μικρά και υπερβολικά ψηλά δωμάτια ήταν αναγκαίο να αφαιρεθούν για να κατασκευασθεί εκ νέου ο φέροντας οπλισμός του πατώματος.
- ii. Στο υπόγειο κατασκευάστηκε μηχανοστάσιο για τον ανελκυστήρα καθώς και τοποθετήθηκε λέβητας και δεξαμενή.
- iii. Έγινε εκ νέου ηλεκτρολογική και μηχανολογική εγκατάσταση σε όλο το κτίριο.
- iv. Έγινε αλλαγή της κεντρικής εισόδου του κτιρίου σε νέα θέση που εξυπηρετεί τις ανάγκες της νέας χρήσης του κτιρίου.
- v. Κατασκευάστηκε εσωτερικό φρεάτιο τροφίμων για την καλύτερη διακίνηση των πρώτων υλών.

7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή είχε ως κύριο στόχο να γνωρίσουμε την διαδικασία και τον τρόπο σκέψης που απαιτείται στην ανάπλαση – ανασύλωση νεοκλασικών κτιρίων, να κατανοήσουμε τους λεπτούς χειρισμούς, που μας κληροδότησαν οι προγενέστεροι από εμάς αρχιτέκτονες, και με βάση αυτούς να αναδείξουμε τα αρχιτεκτονικά έργα τέχνης αποκομίζοντας παράλληλα εμπειρία και γνώση που θα μας βοηθήσει στην ανάλογη καριέρα μας στο μέλλον.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που μας βοήθησαν και συνέβαλαν στην περάτωση αυτής της πτυχιακής μας εργασίας. Ειδικότερα θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον καθηγητή μας κ. Γεωργιάννη Βασίλειο για την ανεκτίμητη βοήθειά του καθώς και την κ. Βλάχου Αλεξάνδρα υπεύθυνη της πτυχιακής μας εργασίας.

ΜΕ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

ΚΟΥΤΣΙΟΥΚΗ ΜΑΡΙΑ

ΜΑΝΤΖΑΡΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1.

2.

3. Τεχνικό περιοδικό **ΚΤΙΡΙΟ** ,

- ΤΕΥΧΟΣ 76 , Αναστήλωση : Μέθοδοι και τεχνικές
- ΤΕΥΧΟΣ 107, Αποκατάσταση και επανάχρηση διατηρητέου κτιρίου.
- ΤΕΥΧΟΣ 147, ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ- Τρόποι παρέμβασης

4. Τεχνικό περιοδικό **ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

5. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΠΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ

Βοήθημα- Σημειώσεις για τους φοιτητές του τμήματος Πολιτικών

Μηχανικών του Ε.Μ.Π ΣΕΠΤ. 2004 1^{ος} τόμος

Α. ΜΠΑΚΑΣ